

УДК 338.439 : 338.246

I.B. ЄМЧЕНКО

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ СПОЖИВАЧІВ ПРО НЕБЕЗПЕЧНІ ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ НА РИНКУ ЄС

I. YEMCHENKO

National University «Lviv Polytechnic»

MEASURES TO PREVENT DANGEROUS FOOD PRODUCTS FROM ENTERING THE EU

<https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2022-16-11>

Мета. Мета досліджень полягала у визначенні небезпечних харчових продуктів, про які найчастіше повідомлялося в RASFF у 2017–2021 роках, і щодо яких зазначався рік, тип сповіщення, категорія продукту, країна походження, країна сповіщення, підстава для сповіщення, статус розповсюдження та вжиті заходи для усунення ризиків для споживачів.

Методика. Під час проведення теоретичних досліджень застосовували методи, які засновані на системному аналізі статистичних баз даних. Результати роботи отримували, застосовуючи методи аналізу та синтезу інформації, абстрагування та групування.

Результати. Показана суть діяльності бази даних системи швидкого сповіщення про харчові продукти та корми (RASFF), створеною Європейською комісією з метою максимально прозорого інформування споживачів, бізнес операторів та органів влади у всіх країнах світу. У статті показано, що навіть у країнах, в яких ефективно працюють системи регулювання і контролю за надходженням якісної і безпечної продукції на ринок споживачів, спостерігаються випадки шахрайства. Випадки потрапляння до Європейського Союзу небезпечних продуктів харчування має динаміку до збільшення. Проаналізовані повідомлення про невідповідність дотримання безпеки харчових продуктів в розрізі окремих європейських країн. Представлений аналіз даних показав, що у 2021 році кількість звітів про безпечність харчових продуктів на платформі, якою керує Європейська комісія, зростає. Визначено основні чинники, які забезпечують дієвість Мережи оповіщення та співпраці (ACN), яка включає систему швидкого оповіщення про харчові продукти та корми, систему адміністративної допомоги та співпраці (AAC) і мережу шахрайства з харчовими продуктами (FFN). Наведені результати моніторингу повідомлень, які надходили з різних країн Європейського Союзу про появу на ринку небезпечних категорій харчової продукції.

Визначено, що підставою для звітів про харчові продукти здебільшого був офіційний контроль на ринку, а потім власна перевірка компанії. Лише 4 % - через скарги споживачів. Таким чином висвітлено, що саме завдяки системі швидкого оповіщення було попереджено значну кількість ризиків щодо безпеки харчових продуктів до того, як вони могли завдати шкоди європейським споживачам.

Наукова новизна отриманих результатів висвітлена у представленому широкому спектрі багатофункціональності, систематизації та аналізі критеріїв визначення дієвості механізму розповсюдження сповіщень про небезпечні категорії харчових продуктів, які надходять до споживачів європейських країн.

Практична значимість може визначатися в окресленні позитивних чинників для розвитку системи сповіщань в Україні та інших країнах світу, потенційних ризиків під час здійснення купівлі харчових продуктів через електронну мережу.

Ключові слова: харчовий продукт, європейський союз, безпечність, система швидкого сповіщення про харчові продукти і корми, повідомлення про ризик, відкликання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Безпечність харчової продукції, яку споживає населення, на сьогоднішній день є найважливішим показником продовольчої безпеки кожної держави. Рівень забезпечення населення якісним і безпечним продовольством є особливо важливим показником зокрема соціально-економічного характеру. Цей показник вважається стратегічним для формування соціальної стабільності та забезпечення сталого розвитку економіки держави й збереження найціннішого соціального ресурсу – здоров'я нації. Як відомо, демократія та заможне життя починається із захисту споживацьких прав, перш за все на життя, здоро'я і безпечне харчування [1, 2].

Надійним захистом споживачів від харчових небезпек є системи управління безпечністю харчових продуктів, які застосовують в усьому світі. Держави ЄС визначили безпечність харчових продуктів одним з головних пріоритетів своєї політики. Саме це є основною метою діяльності Європейської спільноти в частині сільськогосподарської політики, захисту природного довкілля, охорони здоров'я, захисту споживачів та внутрішнього ринку. Європейська система безпеки харчових продуктів вважається однією з найкращих у світі, а європейський споживач є найбільшою мірою захищений, що визначається, перш за все, наполегливою увагою до питань формування правового законодавства в галузі регулювання виробництва продуктів харчування [3].

Безпечне харчування має вирішальне значення не тільки для здоров'я та продовольчої безпеки, але і для життя, економічного розвитку, торгівлі та міжнародної репутації кожної країни. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) і Всесвітня організації охорони здоров'я (ВООЗ) спрямовують зусилля забезпечення безпечності харчових продуктів у світі [4].

Навіть у країнах, в яких ефективно працюють системи регулювання і контролю за надходженням якісної і безпечної продукції на ринок споживачів, спостерігаються випадки шахрайства. Попри те, що на Єдиному ринку ЄС вимоги до безпечності продукції є одними з найсуворішими у світі, випадки потрапляння до Європейського Союзу небезпечних продуктів харчування має динаміку до збільшення. Актуальним науково-практичним завданням є аналіз

чинників потрапляння небезпечної продукції в країни Євросоюзу та визначення ефективності діяльності системи швидкого сповіщення про харчові продукти та корми (RASFF). Також важливим є запровадження європейського досвіду з метою подальшого розвитку аналогічної системи в Україні, враховуючі передбачені урядовим Планом заходи із виконання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом [5].

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Як свідчить світовий досвід, створений Європейський орган з безпеки харчових продуктів, який має зміцнити нинішню систему наукової та технічної підтримки, більше не може відповідати зростаючим вимогам до неї. Ключовим інструментом для забезпечення потоку інформації для швидкого реагування на виявлення ризиків для здоров'я населення в харчовому ланцюгу є RASFF – система швидкого оповіщення про безпеку харчових продуктів та кормів. Служби системи працюють цілодобово, і повідомлення про виявлені харчові ризики (нотифікації) розповсюджуються в найкоротший термін. І як тільки з'являється нотифікація, постачальник миттєво відкликає свою продукцію з закладів торговельної мережі. Мережа RASFF об'єднує контролюючі органи в сфері безпеки харчової продукції країн ЄС та таких країн як Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія, які відповідають за безпеку харчових продуктів та кормів. Отже до RASFF входять 27 держав-членів, Європейська Комісія, Європейське управління з безпеки харчових продуктів та Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія. Ця система забезпечує відстеження продуктів завдяки швидкому обміну інформацією з використанням електронних систем (Innova, Traces).

Більшість країн за межами ЄС також охоплює інформація з системи RASFF через угоди, якими на даний час охоплено близько 180 країн. Усі країни-члени Європейського Союзу, країн Європейської економічної зони (ЄЕЗ), секретаріат Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), Швейцарія, Європейський орган з безпеки харчових продуктів (EFSA) та Європейська комісія (як менеджер системи) є членами RASFF і автоматично отримують будь які сповіщення від RASFF. У цій системі центральне місце посідають національні контактні пункти, які перевіряють і заповнюють повідомлення RASFF, якщо це необхідно, і пересилають їх до Європейської комісії (DG SANTE). На світовому рівні не існує аналогічної всеохоплюючої системи сповіщення про харчову небезпеку.

Питання якості і безпечності харчових продуктів та регулювання на законодавчому рівні надходження їх на ринки ЄС і попередження споживачів про потенційну небезпеку висвітлювалися у працях таких науковців, як Дубініна А.А., Сирохман І.В., Лозова Т.М., Слива Ю.В., Похолук О.В., Передрій О.І., Гавриляк М.Я., Шестопад Г.С., Князь С.В. та інші.

Разом з тим, поява нових небезпек щодо харчової продукції, як свідчать статистичні дані звітів Євросоюзу, вказують на актуальність теми статті і спрямовують до подальших досліджень у цій галузі.

Цілі статті. Актуальним було дослідити тенденцій у часі і просторі впровадження концепції вживання безпечних харчових продуктів, як основного права споживачів на якісне і безпечне життя, закріпленого на законодавчому рівні, показати відмінності виявлення ризиків та дієвість інструменту передачі інформації про виявлену небезпеку. Також ставилося завдання проаналізувати динаміку надходжень сповіщень про небезпеку харчових продуктів за останні п'ять років (2017 - 2021 р.) на основі інформації від системи швидкого сповіщення про безпеку харчових продуктів і кормів (RASFF) на підставі статистичних даних річних звітів Європейського Союзу.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження були системи швидкого сповіщення Європейського Союзу щодо небезпеки харчових продуктів та кормів та попереджувальні заходи для інформування споживачів про небезпеку харчової продукції. Також досліджувалися аналітичні дані річних звітів за декілька років.

Методи дослідження. У статті використовувались методи на основі системного аналізу статистичних та інформаційних баз даних. Для одержання результатів роботи використовували методи аналізу та синтезу інформації, абстрагування та групування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як відомо, система RASFF була створена у 1979 році з метою ефективного обміну інформацією між своїми членами країн ЄС (національними органами з безпеки харчових продуктів) для підтримки вільного переміщення безпечних і корисних продуктів харчування в межах єдиного Європейського ринку та як система збору та аналізу даних про ризики для здоров'я споживачів. Проте на сьогоднішній день використання даних RASFF переважно обмежується безпосередньою метою обміну даних, які носять характер попередження.

Повідомлення RASFF містить описи продуктів, інформацію про зразки та лабораторні аналізи, залучені оператори потоку харчових або кормових продуктів та вжиті заходи щодо продуктів і супутніх продуктів. Так, у 2019 році через RASFF було передано 4118 оригінальних повідомлень та 10388 повідомлень із додатковою інформацією про вжиті заходи та результати розслідувань, переданих контролюючими органами [6].

Як свідчать дані річних звітів Єврокомісії RASFF, країни Південно-західної Європи (Португалія, Іспанія, Франція) зазвичай одержують меншу кількість оригінальних повідомлень порівняно із Німеччиною, Італією, Нідерландами, для прийняття подальших заходів (рис. 1).

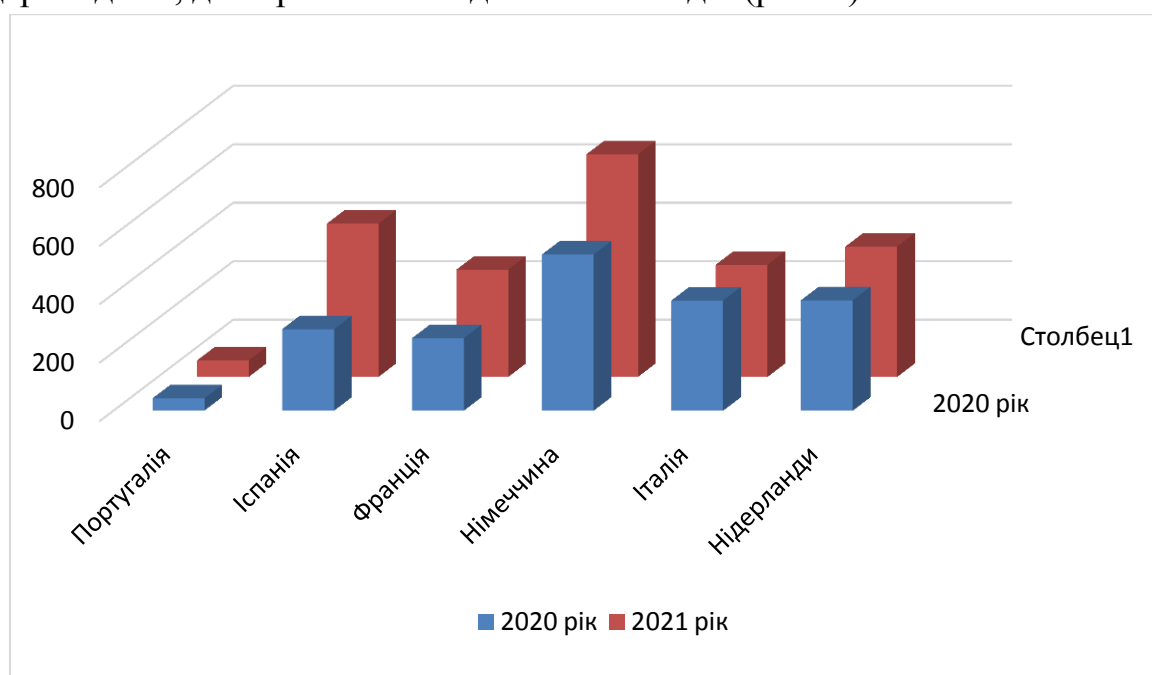

Рис. 1. Кількість повідомлень про ризики щодо небезпечних харчових продуктів, які надійшли до країн ЄС [10, 11]

Результатом обміну важливою інформацією про потрапляння небезпечних харчових продуктів через RASFF є запровадження таких заходів як відкликання продукції з ринку та вилучення її у споживачів. Відкликання харчового продукту передбачає дії, спрямовані на повернення небезпечного харчового продукту, який був проданий або переданий споживачеві, або який є доступним споживачам.

Динаміка повідомлень про небезпеку щодо харчових продуктів за 2017-2021 роки наведена у табл. 1 [7-11].

Таблиця 1. Динаміка кількості повідомлень про небезпеку щодо харчових продуктів у країнах ЄС за роками

Види повідомлень	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Сповіщення	927	1118	1149	1398	1455
Відмова на кордоні	1570	1401	1480	1049	1457
Інформація для уваги	683	675	843	770	1004
Інформація для подальшого вжиття заходів	586	493	525	558	672
новини	17	12	18	13	19

Дані табл. 1 свідчать, що динаміка кількості повідомлень системи RASFF, що надійшли у 2020 р. носить змішаний характер, тому що більшість сповіщень були повідомленнями про попередження і надходили важко. Іншого типу сповіщень, особливо відмов на кордоні, було не настільки багато, що ймовірно, пояснюється скороченням торгівлі та контролюючих заходів після COVID-19.

У 2020 році, порівняно із 2019 роком кількість повідомлень про значний ризик для здоров'я споживачів від продуктів, що циркулюють на ринку, зросла на 22%. Зростання кількості повідомлень є суттєвим і спостерігається шостий рік поспіль. Різке зниження кількості повідомлень у 2020 році про відмову на кордоні (-30%), на нашу думку, пояснюється впливом Пандемії COVID-19 на світову торгівлю. Проте у 2021 році цей показник зріс, на наш погляд, у зв'язку із перетином кордону значного обсягу продукції [9, 10].

Регламентом ЄС 2019/715 передбачено об'єднання мережі адміністративної допомоги та співпраці (AAC) з Мережею RASFF для формування Мережі сповіщення та співпраці (ACN). Таким чином, ACN складається з кількох мереж - системи швидкого сповіщення про продукти харчування та корми (RASFF), мережі адміністративної допомоги та співпраці (AAC) і мережі з розгляду шахрайства у сільському господарстві (FFN). Членами ACN є всі країни-члени ЄС, країни Європейської економічної зони, Швейцарія та ЄС.

Кожна з трьох мереж у межах ACN – RASFF, AAC і FFN – служить різним цілям у мережі та вносить унікальну інформацію до iRASFF. Так, ризики для здоров'я людини, тварин або навколишнього середовища, пов'язані з харчовими продуктами чи кормами, розглядаються мережею RASFF; транскордонні порушення агропродовольчого законодавства ЄС, які не становлять безпосереднього ризику для здоров'я – мережею AAC; шахрайські чи оманливі дії, пов'язані з продуктами харчування – FFN. Увесь обмін

інформацією між мережами відбувається через iRASFF, що дозволяє мережам ACN надсилати сповіщення про ризики, пов'язані з харчовими продуктами, матеріалами, що контактують з харчовими продуктами, і кормами в результаті невідповідності або шахрайства.

З березня 2021 року три мережі працюють разом, щоб забезпечити плавний обмін інформацією між компетентними органами держав-членів через платформу «iRASFF». iRASFF – це загальний веб-інструмент Євросоюзу, який використовується для передачі повідомлень RASFF і означає електронну систему, що впроваджує процедури RASFF та адміністративної допомоги і співпраці (AAC). iRASFF дозволяє відповідним органам контролю самостійно створювати та отримувати повідомлення.

Держави, що беруть участь у системі RASFF, мають ефективний інструмент контролю за безпечністю харчових продуктів на регіональному, національному та європейському рівні. Завдяки цій системі можна проаналізувати кількість інцидентів та повідомлень про виявлення небезпечних харчових продуктів за 2019-2020 рр. (табл. 2) [10, 11].

Таблиця 2. Аналіз інцидентів та повідомлень про небезпеку щодо харчових продуктів за 2019-2020 роки

Тип інциденту	Кількість інцидентів		Кількість повідомлень	
	2019	2020	2019	2020
Випадкове або екологічне забруднення	21	30	58	133
Харчовий спалах	2	9	12	43
Небезпечний або невідповідний склад	21	14	53	42
Відсутня або неправильна документація	0	2	0	6

Як видно з даних табл. 2, відповідно до річного звіту RASFF за 2020 рік, більшість інцидентів сталася внаслідок випадкового або екологічного забруднення. Таким чином звіт призначений для визначення проблем і пропозиції відповідних дій, таких як скоординовані плани контролю та посилені перевірки на кордонах ЄС [10].

За даними річного звіту 2021 році зареєстрована найбільша кількість повідомлень за роками: 4607 повідомлень про небезпеку харчових продуктів було надіслано через RASFF, 2290 повідомлень про невідповідність, і, повідомлено 407 випадків підозри на шахрайство. Серед підозр у шахрайстві здебільшого повідомлення (114) стосувалися незаконного переміщення котів і собак, більше половини з яких походили з країн, що не входять до ЄС. У 2021

році 281 повідомлення RASFF стосувалося електронної торгівлі, з яких 50% всіх запитів на товари дієтичного харчування, харчових добавок та збагаченого харчування [11].

Після приєднання України до системи швидкого інформування RASFF від Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів також надходять інформаційні повідомлення про виявлені харчові небезпеки та вживаються заходи щодо недопущення потрапляння даного харчового продукту до споживачів [12-15].

Це все доводить, що питання безпеки харчових продуктів, харчування та продовольчої безпеки нерозривно пов'язані. Небезпечні харчові продукти що особливо зачіпає новонароджених та немовлят, осіб похилого віку та хворих, що у свою чергу є перешкодою для економічного розвитку, оскільки вони створюють навантаження на системи охорони здоров'я і завдають шкоди національній економіці, туризму і торгівлі. Сьогодні ланцюг постачання харчових продуктів має міжнародний характер. Ефективна співпраця між урядами країн, виробниками і споживачами продуктів харчування сприяє підтримці безпеки харчових продуктів [16].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як показали результати досліджень, в Європейському Союзі склалася ефективна Мережа оповіщення та співпраці (ACN), яка включає систему швидкого оповіщення про харчові продукти та корми (RASFF), систему адміністративної допомоги та співпраці (AAC) і мережу шахрайства з харчовими продуктами (FFN).

Аналіз даних звіту Мережі оповіщення та співпраці (ACN) показав, що у 2021 році в ЄС зросла кількість сповіщень про безпеку харчових продуктів, надісланих через онлайн-систему швидкого сповіщення про продукти харчування та продовольчу мережу (iRASFF) порівняно з попередніми роками. Збільшення кількості повідомлень свідчить про те, що компетентні наглядові органи продовжують виявляти та повідомляти про порушення в секторі харчових продуктів і кормів. Доведено, що ефективність Мережі оповіщення та співпраці залежить від належного функціонування ІТ-системи та співпраця між зацікавленими операторами. Таким чином, зазначене вище сприятиме впровадженню офіційного контролю та захисних заходів для усунення ризиків для споживачів, здоров'я тварин і рослин, добробуту тварин і навколишньому середовищу. На даний час суттєвою проблемою ефективності системи RASFF є обсяг даних, які надходять. Попри те, що інформація, яку передають, може бути цінною під час кризових ситуацій, вона потребує узагальнення, оброблення,

візуалізації та інтерпретації перед прийняттям рішення під час поточних подій. Тому вважаємо актуальним продовжувати у цьому напрямі подальші наукові дослідження. Зазначене вище доводить актуальність подальших досліджень в цій галузі.

Список використаних джерел

1. Микуляк В. Від споживацтва до сталого розвитку: зміна парадигми у системі захисту прав споживачів у ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263919https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA008988 (дата звернення 28.08.2022 р.)
2. Біла книга з безпеки харчових продуктів URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A51999DC0719> (дата звернення 28.08.2022 р.)
3. Стибель В., Сімонов М. Управління безпечністю продуктів харчування [Текст] : практ. посіб. Львів : Галицька видавнича спілка, 2018. 228 с.
4. Риккардо де Лука. Безпечність харчових продуктів – справа кожного [URL: <http://www.fao.org/fao-stories/article/en/c/1197123/>] (дата звернення 02.09.2022 р.)
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами - членами, з іншої сторони // Урядовий портал (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 08.09.2022 р.)
6. Portal Європейської Комісії (<https://webgate.ec.europa.eu/rasff-window/portal>).
7. Європейська комісія, Генеральний директорат з охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів, Річний звіт RASFF 2017, Офіс публікацій, 2018, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.europa.eu/doi/10.2875/767865>. (дата звернення 28.08.2022 р.)
8. Європейська Комісія, Генеральний директорат з питань охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів, Річний звіт RASFF 2018, Офіс публікацій, 2019. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2875/914558> (дата звернення 10.09.2022 р.)
9. Європейська Комісія, Генеральний директорат з охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів, Річний звіт RASFF 2019, Офіс публікацій, 2020, URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2875/993888> (дата звернення 15.09.2022 р.)
10. Європейська Комісія, Генеральний директорат з охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів, Річний звіт RASFF 2020, Офіс публікацій, 2021. [URL: https://ec.europa.eu/food/safety/rasff-food-and-feed-safety-alerts_en.] (дата звернення 15.09.2022 р.)
11. Європейська Комісія, Генеральний директорат з охорони здоров'я та безпеки харчових продуктів, Річний звіт RASFF 2021, Офіс публікацій, 2022. URL: https://food.ec.europa.eu/system/files/2022-07/acn_annual-report_2021-final.pdf. (дата звернення 15.09.2022 р.)
12. Шестопад Г.С., Ємченко І.В. Європейські системи сповіщення про неякісну та небезпечну продукцію на українському ринку. *Якість і безпечність харчової продукції і сировини – проблеми сьогодення* : матеріали міжнародної конф. : (Львів, 25 вересня 2020 року) : тези доповідей / Відп. ред. П. О. Куцик. Львів : Видавництво «Растр-7», 2020. С. 18-21.
13. Ємченко І.В., Ковальова Д.А. Безпечність харчових продуктів у захисті споживачів. *Якість та безпечність товарів* : [матеріали міжнародної науково-практичної конференції,

Луцьк, 3 квітня 2020 року Луцький національний технічний університет. Луцьк. 2020. С. 69-70.

14. Слива Ю.В. Наукові основи концепції управління безпечністю харчових продуктів згідно з вимогами міжнародних стандартів. *Товарознавчий вісник*. 2021. Випуск 14. С. 95-105

15. Законодавство ЄС у сфері безпеки продуктів харчування. URL: <http://www.tpp.ks.ua/poslugi/info-resurs-zelena-informatsiya/1585-2014-12-10zi.html>.

16. Лозова Т.М., Сирохман І.В. Управління якістю та безпечністю харчових продуктів : підручник. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. 436 с.

Reference

1. Mykulyak V. Vid spozhyvatstva do staloho rozvytku: zmina paradyhmy u systemi zakhystu prav spozhyvachiv u YeS. [From consumerism to sustainable development: a paradigm shift in the system of consumer rights protection in the EU]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263919https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA008988 (date of application 08/28/2022)

2. White Paper on Food Safety URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A51999DC0719> (accessed 28/08/2022)

3. Stybel V., Simonov M. (2018). Upravlinnia bezpechnistiu produktiv kharchuvannia [Food safety management]. Lviv: Galician Publishing Union. 228 p.

4. Riccardo de Luca. Food safety is everyone's business. URL: <http://www.fao.org/fao-stories/article/en/c/1197123/> (access date 09/02/2022)

5. Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand // Government portal (Uniform web portal of executive authorities of Ukraine). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (date of application 09/08/2022)

6. Portal of the European Commission. URL: <https://webgate.ec.europa.eu/rasff-window/portal>.

7. European Commission, Directorate-General for Health and Food Safety, RASFF Annual Report 2017, Publications Office, 2018. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2875/767865>. (application date 08/28/2022)

8. European Commission, Directorate-General for Health and Food Safety, RASFF Annual Report 2018, Publications Office, 2019. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2875/914558> (accessed 10.09. 2022)

9. European Commission, Directorate-General for Health and Food Safety, RASFF Annual Report 2019, Publications Office, 2020. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2875/993888> (accessed 15.09.2022 r.)

10. European Commission, Directorate-General for Health and Food Safety, RASFF Annual Report 2020, Publications Office, 2021. [URL: https://ec.europa.eu/food/safety/rasff-food-and-feed-safety-alerts_en. (application date 09/15/2022)

11. European Commission, Directorate-General for Health and Food Safety, RASFF Annual Report 2021, Publications Office, 2022. URL: https://food.ec.europa.eu/system/files/2022-07/acn_annual-report_2021-final.pdf. (application date 09/15/2022)

12. Shestopal G.S., Yemchenko I.V. (2020). Yevropeiski systemy spovishchennia pro neiakisnu ta nebezpechnu produktsiiu na ukrainskomu rynku [European notification systems for low-quality and dangerous products on the Ukrainian market]. *Quality and safety of food products*

and raw materials - today's problems": materials of the international conference. Lviv: Rastr-7 Publishing House. P. 18-21.

13. Yemchenko I.V., Kovaleva D.A. (2020). Bezpechnist kharchovykh produktiv u zakhysti spozhyvachiv [Food safety in consumer protection]. *Quality and safety of goods*: [materials of the international scientific and practical conference, Lutsk, April 3, 2020, Lutsk National Technical University]. P. 69-70.

14. Plum Yu.V. (2021). Naukovi osnovy kontseptsii upravlinnia bezpechnistiu kharchovykh produktiv zghidno z vymohamy mizhnarodnykh standartiv [Scientific foundations of the concept of food safety management in accordance with the requirements of international standards]. *Tovaroznachnyi visnyk [Commodity Bulletin]*. 2021. Issue 14. P. 95-105

15. EU legislation in the field of food safety. URL: <http://www.tpp.ks.ua/poslugi/info-resurs-zelena-informatsiya/1585-2014-12-10zi.html>.

16. Lozova T.M., Syrokhman I.V. (2020). Upravlinnia yakistiu ta bezpechnistiu kharchovykh produktiv [Management of quality and safety of food products]. Lviv: Publishing House of the Lviv University of Trade and Economics, 2020. 436 p.

Purpose. The purpose of the research was to determine the effectiveness of the European Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF). It was also important to identify the most frequently reported unsafe food products to RASFF from 2017 to 2021, with year, type of alert, product category, country of origin, country of alert, reason for alert, distribution status, and actions taken to reduce risks for consumers.

Methodology. During theoretical research, methods based on systematic analysis of statistical databases were used. The results were obtained by applying the methods of analysis and synthesis of information, abstraction and grouping.

Results. The database of the Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) was created by the European Commission in order to inform consumers, business operators and authorities in all countries of the world as transparently as possible. The article shows that even in countries in which the systems of regulation and control over the entry of high-quality and safe products into the consumer market work effectively, cases of fraud are observed. Cases of dangerous food entering the European Union are on the rise. The reports on non-compliance with food safety in individual European countries were analyzed. The presented data analysis showed that the number of food safety reports on the platform managed by the European Commission increased in 2021. The main factors that ensure the effectiveness of the Alert and Cooperation Network (ACN), which includes the Rapid Alert System for Food and Feed, the Administrative Assistance and Cooperation (AAC) system and the Food Fraud Network (FFN), are identified. The reports about the appearance of dangerous categories of food products on the market received from various countries of the European Union were analyzed. The results of the analysis are shown.

Analysis of data from the Alert and Cooperation Network (ACN) report showed that in 2021, the number of food safety alerts sent through the online Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) increased in the EU compared to previous years.

RASFF operational data is presented and a comparison of data for 2021 compared to 2020 regarding the reports received through this system is made. It shows that 4,607 reports were sent through the RASFF in 2021, of which 4,102 were related to food, an increase of almost 20% compared to 2020.

The first category of products in non-conformance reports was fruit and vegetables (15%). As in 2020, the second most reported category was diet, nutritional supplements and fortified foods (10%), most of which were traded online.

The main hazard reported was pesticides, accounting for 27% of health-related reports.

Pesticides are shown to be the third most common hazard category in the European Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF). The pesticides mostly came from India or Turkey and were mostly detected in vegetables, fruits, spices and herbs during border controls and refusals. Usually the products did not reach the market or were not distributed and then destroyed.

It has been confirmed that the effectiveness of the border checkpoints of the European Union in detecting hazards and mutual information is important in order to protect the internal market and ensure the health of the population.

Countries such as Belgium, France, Germany, Italy and Slovenia were found to have made the most use of the Administrative Assistance and Cooperation (AAC) system for fraud detection. Other countries do not yet sufficiently use this mechanism to combat food fraud. It is shown that almost 70% of reports were related to products from the EU and 30% from outside Europe.

It was determined that the basis for food reports was mostly official control in the market, followed by the company's own verification. Only 4% of reports were made due to consumer complaints. It thus highlighted that it was thanks to the rapid alert system that a significant number of food safety risks were prevented before they could harm European consumers.

Scientific novelty. The results obtained in this research include the wide spectrum of multifunctionality, systematization and analysis of the criteria for determining the effectiveness of the mechanism for distributing notifications about dangerous categories of food products that reach consumers in European countries.

The practical significance can be determined in the outline of positive factors for the development of the system of notifications in Ukraine and other countries of the world, potential risks during the purchase of food products through the electronic network.

Key words: food product, European Union, safety, rapid notification system for food and feed, risk notification, recall.

*Стаття рекомендована до друку кандидатом технічних наук, доцентом,
завідувачкою кафедри товарознавства
та експертизи в митній справі ЛНТУ Пахолюк О.В.
Стаття надійшла в редакцію 19.09.2022 р.*